

mamahal sa kanya, na tinawag niya ayon sa kanyang pasya. ²⁹Ang mga nakilala niya'y itinalaga niya na maging kawangis at kalarawan ng kanyang Anak upang maging panganay siya sa maraming magkakapatid. ³⁰At pagkatalaga niya sa kanila, tinawag din niya sila; at pagkawatag sa kanila, pinaging-matuwid niya sila; at pagkabanal niya sa kanila, niluwalhati niya sila.

³¹Ano pa ang masasabi natin? Kung sumasaatin ang Diyos, sino ang lalaban sa atin? ³²Hindi niya kinaawaan ang kanyang Anak kundi ibinigay alang-alang sa ating lahat. Paanong hindi niya ibibigay ang lahat pang iba kasama nito? ³³Puwede bang hanapan ng mali ang mga hinirang ng Diyos? Ang Diyos ang nagpapaging matuwid sa kanila. ³⁴Sino ang magsasakdal sa kanila? Si Kristo Jesus ang namatay at ibinangon pa at nasa kanan ng Diyos at nagdarasal alang-alang sa atin.

³⁵At sino ang magwawalay sa atin sa pagmamahal ni Kristo? Ang kasawampalad ba, ang hirap, ang pag-uusig, ang gutom, ang kahubaran, ang panganib, ang tabak? ³⁶Sinasabi nga ng kasulatan:

bigyang-diin ni Pablo ang personal na atensyon ng Ama sa bawat isa sa atin. Kilala na tayo ng Ama kay Kristo mula pa sa simula ng mundo: mga anak na kilala na bago pa isilang ngunit nakatalaga sa isang nata-tanging lugar sa sangkinapal!

Tinawag niya sila. Paano man natin nakilala si Kristo, personal na tawag pa rin ito ng Diyos na siyang nagbibigay sa atin ng pagkakataon para sumampalataya.

Pinaging-matuwid niya sila. Inilagay tayo ng Diyos sa ayos, sa isang kaayusang kalugud-lugod sa kanya. Higit pa ito sa kaayusang pangmoralidad para sa mga nangangailangan nito, at isa pa'y hindi garantiya ang ganitong kaayusan na mananatili tayo sa tamang landas. Ngunit may nangyayari sa ating kalooban, may inihahasik sa mundo: mga tagapagdala tayo ng dimabilang na mga pagsasaayos na pagmumulan ng bagong kamalayang lilitaw sa sangkatauhan sa ating kapanahunan o sa mga susunod pang dantaon.

Ang mga nakilala na niya (29). Sa pagbasa sa tekstong ito may nag-isip na hindi talaga tayo malaya, at tiyak na maliligtas ang mga pinili ng Diyos. Kung titingnan nating mabuti, wala namang sinasabi na may mga pinili at may hindi pinili para maligtas. Sinasabi

Dahil sa iyo'y pinapatay kami sa buong maghapon; kami'y naging parang tupang papatayin.

³⁷Ngunit sa lahat ng ito, daig pa natin ang nanalo dahil sa nagmamahal sa atin. ³⁸Natitiyak kong kahit ang kamatayan at buhay, kahit ang mga anghel at pamumuno ng kasalukuyang panahon o ng darating; kahit ang mga puwersa ng ka-itaasan o ng kailaliman; ³⁹natitiyak ko na sa mga nilikha'y walang makapagwawalay sa atin sa pagmamahal ng Diyos na na kay Kristo Jesus na ating Panginoo.

Bakit hindi nananampalataya ang mga Judio?

9 ¹Sasabihin ko sa inyo ang totoo sa harap ni Kristo, nang walang kasinungalingan, at pinatototohanan sa akin ng aking konsiyensya sa Banal na Espiritu: ²Matindi ang aking kalungkutan at walang tigil ang pagdurusa ng aking kalooban ³at ako na sana ang isumpa at ihawalay kay Kristo sa halip ng mga kapatid ko na mga kalahi ko. ⁴Israelita sila; inampon sila ng Diyos; nasa kanila ang Luwalhati at ang mga tipan; sa kanila ipinagkaloob ang Batas pati ang pag-

lang ni Pablo na pinili sila upang *makilala si Kristo*, at iba naman ito kaysa kaligtasan.

Mas malawak ang kaharian ng Diyos kaysa abot ng Iglesya. Malaking bahagi ng Diyos kung paano sila gagabayan at ililigtas, sapagkat iniligtas ni Kristo ang buong sangkatauhan. Kinakausap ni Pablo ang mga nananampalataya at ipinapaalala sa kanila na isang dakilang personal na biyaya ang kanilang pagkakilala kay Kristo; hindi sila dapat panghinaan ng loob.

Tingnan din ang komentaryo sa 9:14.

Sino ang lalaban sa atin? (31) Iniisip ni Pablo ang kasamaan sa paligid na madalas humihila sa atin. Iniisip niya ang araw ng Paghuhukom, kapag iniharap na sa atin ng tagapag-usig, ang Espiritu ng Kasamaan, ang mga nagawa nating kamalian. Iniisip niya ang gulo nating budhi na nagdadala ng pagsisisi. Walang isa man dito ang mas malakas kaysa pag-ibig at pagpapatawad ni Kristo. Hindi dapat matakot ang nananampalataya sa kanyang paulit-ulit na pagkukulang, o magduda sa pag-ibig ng Diyos, ngunit dapat siyang magsikap na mabuhay nang matuwid.

• **9.1** Bilang Judio, kaisa rin si Pablo sa mga pag-aalala ng ilang Judiong naniniwala kay Kristo. Bakit

samba at mga pangako. ⁵Sa kanila ang mga dakilang ninuno; at sa kanila rin ayon sa lahi si Kristo na siya namang Diyos na di saklaw ng anuman. Purihin siya magpakailanman.

⁶Huwag sabihin na di nagkatotoo ang salita ng Diyos. Sapagkat hindi ang tanang Israelita ang Israel. ⁷Hindi lahat ng inapo ni Abraham ay mga anak niya; sinasabi nga: *Ang lahi lamang ni Isaac ang ituturing na anak mo.* ⁸Kaya hindi mga anak ng Diyos ang mga anak ayon sa laman; sa halip ay ang mga anak sa bisa ng pangako ang itinuturing na kanyang mga inapo. ⁹At ito ang pangako: *Sa pagbalik ko sa panahon ding ito, may anak na lalaki na si Sara.* ¹⁰At isa pa: Naglihi si Rebeca ng kambal sa ating amang si Isaac. ¹¹Hindi pa sila ipinapananak at wala pang nagagawang mabuti

o masama, kaya nakasalalay ang lahat sa plano at pagpili ng Diyos ¹²– at hindi sa mga gawa ng tao kundi sa salita ng tuma-tawag. At noon sinabing *Masasakop ng bunso ang panganay.* ¹³At sinasabi rin ng Kasulatan: *Gusto ko si Jacob at ayaw ko kay Esau.*

Hindi di-makatarungan ang Diyos

• ¹⁴Kay at ano? May kawalang-katarungan ba sa Diyos? Wala. ¹⁵Ngunit sinasabi rin kay Moises: *Maaawa ako sa aking kinaawaan at mahahabag sa aking kinahahabagan.* ¹⁶Kaya hindi sariling sikap o galing ang batayan kundi ang awa ng Diyos. ¹⁷At sinasabi rin ng Kasulatan tungkol kay Paraon: *Ito ang dahilan kaya kita itinaas: Sa pamamagitan mo'y ipakikita ko ang aking lakas at ihahayag ang ngalan ko sa sanlibutan.* ¹⁸Kaya

nga ba hindi nakilala ng bayang hinirang ang kanilang Tagapagligtas? Kung sila nga ang bayang hinirang, bakit kakaunti lamang ang napili?

Ganito rin ang pag-aalala ng mga pamilyang Katoliko kapag hindi na nagsisimba ang kanilang mga anak o kapag nagpahayag na ang mga “teenager” na nawalan na sila ng pananampalataya. Parehong pagkabalisa ang nararamdaman natin sa takbo ng isang misyon: iyong mga palasimba ang siya pang pinakamahirap ihatid sa pagbabagong-loob at siya pang sagabal, kung minsan, sa pagpapaabot ng Ebanghelyo sa mga tagalabas.

Pero hindi pamanang isinasalin ng ama sa anak ang pananampalataya. Nagkaroon nga ng mga panahon at mga kultura kung saan iisang relihiyon lamang meron ang isang buong bansa at meron ding isang pananampalataya. Inilalahad ng Mga Gawa ng Mga Apostol sa ilang pagkakataon na dahil sa pagsampalataya ng ulo ng pamilya, nagpapabinyag din ng buong sambahayan (Gawa 10:14; 16:33). Ngunit grasya pa rin ng Diyos ang pananampalataya. Sa ngayo'y malayang-malaya na ang mga tao at nabuhay sa isang daigdig na nagtatagpo ang lahat ng paniniwala: hindi na maituturing na pampamilya ang pananampalataya.

• 14. Sa talatang ito, ipinagpapauna na ni Pablo ang pagtutol na ito: “Kung tinatawag ng Diyos ang sinumang maibigan niya, talaga nga kayang magiging malaya ang ating pagsampalataya?” (19). Isa itong misteryo at mananatiling misteryo. Hindi ito planong ipaliwanag ni Pablo, kundi ang sinasabi niya'y ibinibigay ng Diyos sa sinumang maibigan niya ang grasya ng paglapit kay Kristo (basahin Juan 6:44). Naranasan ni Pablo sa kanyang kumbersyon na sapilitang kinuha

ng Diyos ang kanyang kalayaan tulad ng ginawa niya sa mga dakilang propeta. At dahil sa karanasang ito, gumagamit siya ng mabibigat na pananalita na parang wala tayong kalayaan ang dating lalo na sa b. 22 na puwede nating isalin bilang: “Kung pinagpasensyahan ng Diyos ang mga sisidlang ginawa para sirain...”

May dalawang obserbasyon tungkol dito:

Mga teksto ng Matandang Tipan ang ginagamit ni Pablo kung saan nagsasalita ang Diyos na ililigtas niya o wawasakin ang bayan ng Israel (27), na mamahalin niya ang Israel, bibigyan ito ng matabang lupa, at ng pangit na lupa naman ang bayan ng Esau o Edom (13), na lalo pa niyang pag-mamatigasin ang Paraon upang ihatid ito sa pagkalupig (17). Lahat ng ito'y tungkol sa pampamayang kabiguan o tagumpay sa antas ng kasaysayan, na ginagamit naman ni Pablo para linawin ang isang pangyayari sa kasaysayan: mas marami sa mga Judio ang hindi kumilala kay Kristo. Hindi natin kaagad-agad na masasabi mula rito kung ano ang responsabilidad ng mga naniwala at hindi. At lalo tayong malilito kung tulad ng ginawa ng iba'y gagamitin natin ang tekstong ito tungkol sa mga pupunta sa langit at sa mga parurusahan. Maliwanag na walang kinalaman ang tanong na ito sa argumento ni Pablo: grasyang bigay ng Diyos sa sinumang maibigan niya ang makilala siya. Ngunit may ibang mga grasya pa rin siyang ibinibigay upang maligtas ang iba pang mga tao na hindi nakakakilala kay Kristo.

Ikalawa, alalahanin natin na gumagamit ng mga salitang medyo may malabong kahulugan ang mga nagtatalumpati. At pagkatapos ay saka lamang ito liliwanawin o ipaliliwanag. Kailangang tingnan natin ang iba pang mga salita ng Kasulatan para muling balansehin ang kahulugan ng mga ito. Kung tinatawag tayo ng Diyos sa pagmamahal at katapatan sa kanya (Os

kinaaawaan niya ang gustuhin niya at pinagmamatigasan niya ang kanyang ibigin.

¹⁹Masasabi mo: “Huwag na siyang manis! Wala ngang makatututol sa kanyang kalooban.” ²⁰ – Pero sino ka, kaibigan, para makipagtalo sa Diyos? *Masasabi ba ng putik sa humuhubog dito: Bakit mo ako ginagawang ganito?* ²¹Nakagagawa ang magpapalayok ng mga sisidlang para sa marangal na gamit, at ng iba para sa di-marangal. ²²Kaya nagpapasensya ang Diyos sa mga parurusahan niya, na parang mga sisidlan na pagkagawa’y sisirain lamang; sa pamamagitan nila niya ipakikita ang kanyang

galit at kapangyarihan. ²³At ipinakikita naman niya ang kanyang masaganang kaluwalhatian para sa iba na sisidlan niya ng awa, na sa una pa’y inihanda na niya para sa kaluwalhatian. ²⁴Tayo’y ang mga ito, tinawag man tayo mula sa mga Judio o mula sa mga bansang pagano. ²⁵Ito ang sinasabi kay Oseas: *Tatawagin kong bayan ko ang di ko bayan, at aking mahal ang di ko minamahal.* ²⁶At sa halip na sabihin sa kanila: *Di ko kayo bayan, tatawagin silang mga anak ng Diyos na buhay.*

²⁷Nagpapahayag din si Isaias tungkol sa Israel: *Sindami man ng buhangin sa dagat ang mga Israelita, isang nalabi*

2:21), bunga ito ng pagiging malaya natin at responsable (Sir 15:14). Kung may itinalaga nga ang Diyos para sa impiyerno, paano niya mahihingi rito na mabuhay nang banal? Napakabigat na biro naman nito.

PREDESTINASYON

Linawin natin na may dalawang paraan ng pag-intindi sa *predestinasyon*.

Para kay Pablo, ang mapagmahal na plano ng Diyos mula pa sa *simula* ang ibig sabihin ng *predestinasyon*. Noon ipinasya ng Diyos kung paano niya ibubuhos sa bawat isa sa atin ang mga yaman ng kanyang pagmamahal sa pamamagitan ng kanyang Anak. Basahin ang paliwanag sa Efeso 1:5.

Pero hindi ganito ang pagkaintindi ng mga tao noong ika-16 na dantaon, tulad nina Luther at Calvin kasama na ang maraming teologong Katoliko. Akala nila’y nilikha ng Diyos ang tao nang hindi nito pinoproblema na puwede itong magkasala o pinaghahandaan kaya ang pagdating ni Kristo. Dahil sa pagkakasala ni Adan, hinatulan ng Katarungan ng Diyos ang buong lahi ni Adan na mapasaimpiyerno. Ngunit ipinasya naman ng Awa ng Diyos na iligtas ang ilan sa kanila sa pagpapadala niya kay Jesus. Mangangahulugan ang predestinasyong ito *pagkatapos ng pagkakasala* na walang sinumang makatatakas sa pagpapala o sumpang ito ng Diyos.

Sa pagsasalita ni Pablo tungkol sa predestinasyon, wala siyang ibang sinasabi kundi papuri sa Diyos para sa nag-uumapaw na pagmamahal nito. Ngunit sila nama’y walang ibang iniisip kundi sariling kaligtasan sa pag-aakalang sige lang nang sige ang Diyos at baka sa impiyerno sila nito itinalaga. Nalampasan ni Luther ang problemang ito sa pagbibigay-diin niya sa maawaing Jesus kaysa isang Diyos na nakakatakot.

Sa panahon ding iyon ng kawalang-pag-asa, nagkaroon ng ilang aparisyon ang Panginoong Jesus na humihinging magbigay-parangal ang mga tao sa kan-

yang Kamahal-mahalang Puso na isang paalaala sa atin na pawang pag-ibig lamang meron siya sa atin. At hindi lamang si “Jesus” ang mapagmahal na Diyos. Pag-ibig ding tulad ng Anak ang Amang nagtatalaga sa atin.

Tungkol sa predestinasyon, ito ang masasabi natin:

– Hindi hamak ng panahon ang Diyos; wala sa kanyang bago at pagkatapos. Sabay niyang nakikita at itinatalaga ang simula at ang katapusan para sa bawat isa sa atin. Walang buhay na nabibigo dahil sa kapabayaang ng Diyos o sa masama niyang kalooban (Rom 8:28; Jaime 1:13). Walang makapigil sa pagliligtas ng kanyang plano (Rom 8:35).

– Kaloob ng Diyos ang lahat ng ating kaligtasan. Walang makapaniniwala at makapagpapasaya sa Diyos maliban kung siya’y tinawag: Rom 11:5; Fil 2:13. Walang dapat magmalaki sa kanyang mabuting nagawa o makahihingi ng gantimpala: Ef 2:9; Fil 3:9.

– Diyos ang siyang gumagawa ng lahat sa atin basta’t bukas lamang tayo sa kanyang mga galaw. Silang tumatanggì sa kanya ang responsable sa kanilang kapahamakan. Kapag nagsasalita ang Iglesya tungkol sa “predestinasyon,” itong pagliligtas ang kanyang tinutukoy; hindi siya kailanman bumabanggit ng predestinasyon kaugnay ng impiyerno. Ihambing ang Mateo 25:34: *ang kahariang inihanda para sa inyo, sa 25:41: ang apoy na inihanda para sa diyablo.*

Tatawagin kong bayan ko ang di ko bayan (25). Pareho rin sa 1 P 2:10. Hindi tinanggihan ng Diyos ang Israel; kahit hindi nakilala ng mga Judio ang kanilang Tagapagligtas, patuloy pa rin nilang gagampanan ang katangi-tangi nilang misyon sa mundo. Gayunman, ang mga tagalabas mula sa iba’t ibang panig ng daigdig ang siyang bubuo sa bagong bayan ng Diyos.

Isang nalabi lamang ang maliligtas (27). Sa halip na magreklamo, dapat sana’y magpasalamat ang mga Judiong naniwala kay Kristo dahil tinawag niya sila. Inililigtas ng Diyos ang mundo sa pamamagitan ng maliliit na grupo. At maging sa loob ng Iglesya, hindi

lamang ang maliligtas. ²⁸ *Ipinasya ito ng Panginoon at agad na tutuparin sa lupaing ito.* ²⁹ At inihula rin ni Isaias: *Kung walang binhing iniwan ang Panginoon ng mga Hukbo, parang Sodom at Gomorra na sana tayo ngayon.*

³⁰ Ano nga ang masasabi natin? Ang mga bansang di naghanap ng pagkamatuwid ay nakatagpo ng pagkamatuwid, ng pagkamatuwid na dulot ng pananampalataya. ³¹ Ngunit hindi naman nakamit ng Israel ang hantungan ng Batas, sa pagsunod nito sa Batas para sa pagiging matuwid. ³² Bakit? Sa gawa kasi sila naghanap at hindi sa pananampalataya. At natisod sila sa batong katitisan na si Kristo ³³ ayon sa nasusulat: *Ako'y naglagay sa Sion ng batong nakausli na ikatitiod. Ang sumasandal naman dito'y hindi mabibigo.*

Hangad nilang pairalin ang sariling pagkamatuwid

10 • ¹ Mga kapatid, ipinananalangin ko sa Diyos na maligtas sila. Ito ang hangad ng aking puso. ² Pinatotohanan ko na masigasig sila para sa Diyos, pero mali. ³ Hindi nila alam ang pagpapaging matuwid ng Diyos at hangad nilang pairalin ang sariling pagkama-

marami ang talagang seryoso sa Ebanghelyo: sapagkat maging ito ay kaloob ng Diyos.

Ipinapaliwanag ngayon ni Pablo kung bakit nawala sa mga Judio ang hantungan ng Batas (31). Sapagkat gusto nilang maging banal sa pamamagitan lamang ng sarili nilang pagsisikap. Sa puntong ito, pareho lang sila ng ibang Kristiyano sa ngayon. Parang nakatitiyak na sila sa kanilang mga aksyon at kuntento na sa kanilang buhay.

Hangad nilang pairalin ang sariling pagkamatuwid (10:3). Maraming mga Kristiyano ang gustong lumapit sa Diyos na may dalang maraming mabuting gawa ngunit inanyayahan lamang tayo ni Kristo para tumanggap. Ganito natin tinatanggap ang mga sakramento: hindi dahil karapat-dapat tayo, kundi dumudulog tayong bukas ang palad tulad ng isang pulubi.

• **10.1** Patuloy na tinatalakay ni Pablo ang paksa ng di-pagsampalataya ng Israel ayon sa pamamaraan ng mga Judio nang panahong iyon. Pinag-iiba't iba niya ang mga takbo ng kaisipan sa biblia. Katapatan sa

tuwid. Kaya hindi sila nagpasakop sa pagpapaging matuwid ng Diyos. ⁴ Si Kristo nga ang layunin ng Batas, tungo sa pagpapaging matuwid sa lahat ng sumasampalataya.

⁵ Ano ang kabanalang mula sa Batas? Isinulat ni Moises: *Sa pagsasagawa nito mabubuhay ang tao.* ⁶ Sa ganito naman nakikilala ang kabanalang mula sa pananampalataya: *Huwag sabihin ng iyong puso: Sino ang aakyat sa langit?* sapagkat bumaba na nga si Kristo. ⁷ At ganito rin: *Sino ang bababa sa kailaliman?* sapagkat bumalik na nga si Kristo mula sa mga patay. ⁸ At sinasabi ring: *Malapit sa iyo ang salita, sa iyong bibig at puso.* Ang salitang iyon ang ipinangaral namin tungkol sa pananampalataya.

⁹ Maliligtas ka kung ipahahayag ng iyong bibig na Panginoon si Jesus at kung paniniwalaan mo sa iyong puso na muli siyang ibinangon ng Diyos mula sa mga patay. ¹⁰ Sa paniniwala ng puso magiging matuwid ka, at sa pagpapahayag naman ng bibig maliligtas ka. ¹¹ Sinasabi nga ng Kasulatan: *At maliligtas naman ang sinumang tatawag sa Pangalan ni Yawe.* ¹² Walang kaibahan ang Judio sa Griyego sapagkat iisa lang ang Panginoon ng

pagsunod sa mga kautusan ang siya lamang sinasabi sa maraming teksto sa Matandang Tipan ngunit may iba namang nagbibigay-diin sa kaloob ng Diyos mula sa kanyang kagandahang-loob. Muli nitong nililinaw na hindi "iisa" ang relihiyong meron ang biblia: hindi sapat na basahin ang anumang teksto at intindihin ito nang literal (na tinatawag nating "pundamentalismo"). Binibigyan tayo ng Diyos ng sunud-sunod na mga patunay para makita natin ang daan at pagtuturong galing sa Diyos. Sa loob ng mga dantaon at sa iba't ibang kultura ng mga Judio at ng mga Griyego, inihatid ng Diyos ang kanyang bayan sa kaganapan ng katotohanan.

Nasanay na tayo marahil sa pananaw na pabuti at paunlad dapat ang takbo ng kasaysayan na para bang sa kung anong meron na kailangang "magsanga" ang susunod. Ngunit ipinakita ni Jesus na nagkakasunod-sunod nga ang mga panahon pero hindi pare-pareho ang mga ito. Kung meron mang pag-unlad na hayag at nakikita, nagaganap ang mga ito sa malalaking kaguluhan at pagbabago ng mga pananaw.

Maging sa Igllesia'y nagkaroon ng malalaking

lahat, na may magandang-loob para sa lahat ng tumatawag sa kanya: ¹³*Hindi mabibigo ang sumasampalataya sa kanya.*

¹⁴Ngunit puwede ba silang tumawag sa hindi nila sinasampalatayanan? At puwede ba naman silang sumampalataya sa hindi nila narinig? At puwede ba nilang marinig kung hindi sila pinagpahayagan?

¹⁵At puwede ba silang pagpahayagan kung walang apostol? Nasusulat: *Kay ganda! Narito na ang mga naghahatid ng mabuting balita.* ¹⁶Ngunit hindi lahat ay sumunod sa ang mabuting balita; sinabi na ni Isaias: *Panginoon, sino ang naniwala sa aming pangangaral?*

¹⁷Kaya mula sa pagkarinig ang panampalataya, sa pagkarinig tungkol kay Kristo. ¹⁸At ito ang aking tanong: Hindi ba sila nakarinig? Pero nakarinig sila. May mga nangaral at *lumaganap ang kanilang tinig sa buong sanlibutan at ang kanilang pangangaral, sa magkabilang dulo ng daigdig.* ¹⁹Kaya muli kong itinatanong: Ano, hindi nakaunawa ang Israel? At ito ang agad na sagot ni Moises: *Pagse-selosin ko kayo sa isang bayan na di bayan; iinisin ko kayo sa pamamagitan ng isang bansang hangal.* ²⁰Pinangangahasana namang sabihin ni Isaias: *Natagpuan ako ng mga hindi naghanap sa akin, napakita ako sa mga hindi nagtanggong tungkol sa akin.* ²¹At ang Israel ang tinutukoy ng salitang ito: *Buong maghapon kong iniunat ang aking mga kamay sa isang bayang sumasalungat at di naniniwala.*

Naligtas ang labi ng Israel

11 ¹Kaya itinatanong ko: Ano? Itinakwil ba ng Diyos ang kanyang bayan? Hindi! Ako man ay Israelita, kalahi ni Abraham, mula sa lipi ng Benjamin. ²*Hindi itinakwil ng Diyos ang kanyang bayan na kilala na niya noon pa mang una.* Siguradong alam ninyo ang sinasabi ni Elias sa Kasulatan nang isakdal niya sa

Diyos ang Israel: ³*Panginoon, nilipol nila ang iyong mga propeta, winasak ang iyong mga altar at ako na lamang ang natitira. At sinisikap din nila akong patayin.* ⁴Ngunit ano ang isinagot sa propeta? *Pitong libong lalaki na hindi lumuhod kay Baal ang inilaan ko para sa akin.*

⁵Ganito rin naman ngayon: may nalabi rin na mga hinirang sa kagandahang-loob.

⁶Subalit sa kagandahang-loob nga, kaya hindi dahil sa pagsasagawa. Kung hindi'y hindi na kagandahang-loob ang kagandahang-loob.

⁷Kaya ano? Hindi nakamit ng Israel ang kanilang hangad, ngunit nakamit ito ng mga hinirang. ⁸Nagmatigas ang iba, ayon sa nasusulat: *Pinapurol ng Diyos ang kanilang isip hanggang ngayon; mga matang di nakakakita, mga taingang di nakakarinig.* ⁹At sinasabi ni David: *Maging bitag nawa at silo ang kanilang hapag, at batong nakausli na titisod sa kanila.* ¹⁰*Magdilim nawa ang kanilang mga mata at di makakita at lagi nawa silang manatiling nakayuko.*

Huwag hamakin ang mga natisod

¹¹Kaya itinatanong ko: Natisod ba ang Israel para hindi na bumangon? Hindi. Sa pagkadapa nila nakamit ng mga bansang pagano ang kaligtasan, at magiging hamon ito para sa Israel. ¹²Naging mayaman ang daigdig sa pagkatisod nila, naging yaman ng mga bansa ang nawala sa kanila - ano naman kaya sa pag-igi nila?

¹³Pakinggan ninyo ako, mga tagabansang pagano. Apostol ako ng mga Judio at sa pagtupad ko sa aking paglilingkod ¹⁴hangad ko sanang hamunin ang aking mga kalahi. At baka mailigtas ko ang ilan sa kanila. ¹⁵Tingnan ninyo, sa pagkadapa nila naipagkasundo ang daigdig; ano pa kaya sa pagkabawi sa kanila, kundi isang pagkabuhay?

¹⁶Kung iniaalay ang mga unang bunga, napababanal ang lahat ng ani. Kung banal

ang ugat, banal din ang mga sanga. ¹⁷Nabali nga ang ilang sanga sa kanila, at ikaw nama'y pinutol sa isang olibong ligaw para isuksok sa kanila, at nakikina-bang ka sa ugat at sa dagta ng kanilang puno. ¹⁸Huwag ka sanang magyabang sa mga sanga. Nagyayabang ka, pero hindi naman ikaw ang nagdadala sa ugat, kundi ang ugat sa iyo. ¹⁹Masasabi mong, "Nabali sila upang may mapagsuksukan sa akin." ²⁰Tama, nabali sila dahil hindi sila naniwala at sa pananampalataya ka naman nakatayo. ²¹Huwag kang magmayabang kundi mag-ingat. Kung hindi pinatawad ng Diyos ang mga tunay na sanga, hindi ka rin patatawarin.

²²Isipin mo! magandang-loob at mahigpit ang Diyos. Mahigpit: nahulog nga sila; at kagandahang-loob naman para sa iyo kung magpapatuloy ka sa kabutihan; kung hindi, babaliin ka rin. ²³Muli naman silang ibubuklod kung hindi sila magpapatuloy sa di paniniwala dahil ang Diyos ang magbubuklod sa kanila. ²⁴Sa magandang olibo ka ibinuklod nang laban sa kalikasan, sapagkat galing ka sa olibong ligaw. Mas madali pa silang mabubuklod sa sariling olibo ayon sa kalikasan.

pagbabago sa kasaysayan ng dantaong ito. Dapat nga nating isaisantabi na ang palagay na dahan-dahang lalawak at sasakop sa buong mundo sa pamamagitan ng mga misyon ang isang Iglesyang nagsimula sa Kristiyanismo ng Kanlurang daigdig. Ibang pananaw ang inilalahad ni Pablo: malalayasan ng daloy ng grasya ang mga lugar na dati nitong pinagyaman upang ibang mga lupain naman ang kanyang pagyamanin. Pero sinasabi rin niyang hindi ito kapritso ng Diyos sapagkat para sa kanya, paghahatid ito sa kahustuhan ng gulang ng sangkatauhan at siya lamang ang may alam ng daan. At ipinagtanggol din naman niya ang espesyal na papel ng sambayanang Judio. Ganito ang masasabi natin sa ating mata-tandang baluarte ng Kristiyanismo: ang kanilang papel na hindi na gaanong kinikilala pero nananatili pa rin itong mahalaga hangga't may nalalabi pa ring nananatiling tapat.

ANG HANTUNGAN NG BAYANG JUDIO

• **11.25.** Ang hantungan ng sambayanan ng mga Judio ang pinapaksa ng dalawang talata: 11-24 at 25-

Maliligtas ang Israel

• ²⁵Gusto kong maunawaan ninyo ang hiwagang ito, mga kapatid, at nang hindi kayo magmalaki: magmamatigas ang isang bahagi ng Israel hanggang makapasok ang hustong bilang ng mga bansa; ²⁶at pagkatapos ay ang buong Israel ang ililigtas, ayon sa sinabi ng Kasulatan: *Magmumula sa Sion ang Manunubos na mag-aalis sa Jacob ng kasalanan laban sa Diyos.* ²⁷At ito ang pakikipagtipan ko sa kanila kapag pinawi ko ang kanilang mga kasalanan. ²⁸Batay sa Ebanghelyo, mga kaaway sila, at ito'y alang-alang sa inyo. Batay naman sa pagkahirang ng Diyos, mahal sila dahil sa kanilang mga ninuno, ²⁹sapagkat hindi mababawi ang pagtawag at ang mga kaloob ng Diyos.

³⁰Isipin ninyo: hindi kayo sumunod sa Diyos noon, ngunit sa kanilang di pag-sunod kayo kinaawaan ng Diyos. ³¹Gayundin naman, hindi sila sumusunod ngayon upang kaawaan kayo; at bunga nito, sila'y kaaawaan din. ³²Ipinailalim nga ng Diyos ang lahat sa di pagsunod upang kaawaan ang lahat.

³³O, di maubos na yaman at di maisip na karunungan at kaalaman ng Diyos!

32. Tulad ng sinabi ni Jesus, nangalat sa lahat ng sulok ng mundo ang mga Judio at naging bansang walang lupain, at nagkakabuklod lamang dahil sa kanilang Batas, mga tradisyon at sa katiyakang sila nga ang bayang pinili ng Diyos.

Noong mga panahong hindi sila iginalang ng mga nasa ibang relihiyon, marami sa kanila ang bumuo ng maliliit nilang pamayanan sa mga bansang Kristiyano. Totoo ngang mahirap pakisamahan ng iba ang isang sambayanang kumbinsidong sila ang bayan ng tunay at iisang Diyos (Ester 10). Kayat nagdusa rin ang mga Judio sa pagkapanatiko ng mga Kristiyanong gaya rin nila. Hindi nakita ng mga Kristiyano na ang pagkapanatikong ito mismo sa relihiyon ang kinokondena ng kanilang pananampalataya. Inakala nilang pinarusahan ang Israel para sa krimeng nagawa ng mga ninuno nito sa pagpatay nila kay Jesus: palatandaang galing sa Diyos ang tingin nila sa kasawiampalad ng Israel at sa patuloy na pag-iral nito.

Sa takbo ng kasalukuyang dantaon, naging mulat ang mga Kristiyano na katangian pala ng Ebanghelyo ang kawalang-karahasan at bokasyon nila ang maging

Paano mauunawaan ang kanyang mga pasya at madidiskubre ang kanyang mga daan! ³⁴Totoo, *Sino ang nakaalam sa isip ng Panginoon? Sino ang makapagpapayo sa kanya?*

³⁵*Sino ang unang makapagbibigay sa kanya at tatanggap ng kapalit?* ³⁶Mula sa kanya ang lahat at siya ang may gawa ng lahat at para sa kanya ang lahat. Sumakanya ang luwalhati magpakailanman. Amen!

Buhay Kristiyano: magmalasakit sa kapwa

12 • ¹Hinihiling ko sa inyo, mga kapatid, alang-alang sa kagandahang-loob ng Diyos, na ialay ninyo sa Diyos ang sarili bilang haing buhay at banal at nakalulugod sa kanya: ito ang

maliit na pamayanan sa mundo: isang malaking hakbang ito pasulong. Kayat napapanahon na para muling suriin ang papel ng sambayanang Judio na isa pa ring maliit na pamayanang binigyan ng lugar ng Diyos sa kasaysayan. Hindi sila tumitigil sa pagiging aktibo sa mundo, at kadalasa'y sinasabi nila ang dapat sana nating sinasabi o di sinasabi. Parang kalooban ng Diyos ang paligsahan ng mga Judio at mga Kristiyano tulad ng pagkaintindi rito ni Pablo. Ngunit maliwanag niyang sinasabi na sa katapusan ng daigdig, ipakikipagbalikan ang Israel kay Kristo, at malalaman ng mga Judio at mga Kristiyano na iisa pala ang magkahiwalay nilang kasaysayan.

• **12.1** Sinisimulan dito ni Pablo ang ikalawang bahagi ng kanyang sulat. Tulad ng sa iba pa niyang mga sulat, magiging mas praktikal siya sa bahaging ito.

Ialay n'yo sa Diyos ang inyong sarili. Hindi lamang Linggo ang sa Diyos, kahit na mahalaga sa buhay-Kristiyano ang lingguhang eukaristiya. At hindi lamang mga partikular na tungkulin ang kailangan nating tuparin. Lahat ng nagmumula sa ating pagkatao ang siyang gusto ng Diyos.

Huwag kayong pahubog sa daigdig na ito. Sinasalakay tayo ng mga propaganda, uso, mga kanta na walang pakundangan sa matatandang kaugaliang pinahahalagahan natin. Ang mundo ang lahat ng ito: ibinibilanggo tayo nito sa pangangatwiran nito at sa mga pinalalabas niyang pangangailangan daw natin sa buhay. Ngunit kailangan tayong maging malaya upang maging tanging para sa Diyos lamang ang ating puso! At nakasanayan na rin natin ang ginagawa ng lahat, lalo na sa matamis na pagpapaalipin sa salapi. Hindi palabang o pesimista ang Kristiyano pero lagi niyang hinahamon ang mundo.

Magbagong-loob kayo. Bago magkaroon ng anumang panuntunan sa buhay, ang diwa muna nito

pagsamba ng taong may-isip. ²Huwag kayong pahubog sa daigdig na ito; ang pagbabagong-loob ang magbabagong-anyo sa inyo. Kaya malalaman ninyo ang kagustuhan ng Diyos, at kung ano ang mabuti, ang buo at ganap at nakalulugod sa kanya.

³Sa bisa ng karismang ipinagkaloob sa akin, masasabi ko sa bawat isa sa inyo: maging aktibo kayo, pero huwag padalusdalos. Kumilos kayo nang may kahinaan. Maayos na gamitin ng bawat isa ang mga kaloob ng pananampalatayang kanyang tinanggap sa Diyos.

• ⁴Iisa ang katawan at may mga bahagi, at may iba't ibang tungkulin ang mga bahagi. ⁵Gayundin naman, tayo'y

ang kailangang meron tayo. Hindi pagtulad kay San Francisco ng Assisi ang pagsusuot ng abito: kailangan ka munang durugin ng pag-ibig ng dukhang Kristo. Sa mga bagong sukatan, sa bagong pananaw sa buhay, sa kasalukuyang daigdig at sa ating kalayaan – sa mga ito bubukal ang pagbabago ng mga Kristiyano. Nagiging mga Kristiyano tayo sa binyag na simula ng pagbabago ng ating espiritu sa liwanag ng Diyos. Basahin Ef 4:3.

Malalaman n'yo ang gusto ng Diyos. Hindi sapat ang pagsunod sa pinakamagandang mga patakaran. Kailangang pilitin nating lagi ang ating mga sarili na diskubrihin, pagnilayan at intindihin ang kagustuhan ng Diyos sa lahat ng pangyayari sa ating buhay.

Halimbawa'y ang katawan. Basahin 1 Cor 12. Bumubuo tayong lahat ng isang katawan at hindi tayo makapag-bibitiw mula sa ating responsabilidad. Sa mga lugar na kakaunti ang mga Kristiyano, karaniwa'y lubha silang umaasa sa pamayanan kayat malaking panahon ang nawawala sa kanila: ang ganitong kalagayan ang nasa isip ni Pablo. Binibigyang-diin niya na may kanya-kanyang malinaw na tungkulin ang bawat isa sa Iglesya: napakalayo nito sa pagdiriwang natin ngayon ng misa na mga “tagapakinig” lamang at walang imik ang lahat ng sumisimba.

• **4.** Makukuha natin sa paraan ng pagsasalita ni Pablo na hindi pa gaanong organisado ang Iglesya noon kung ihahambing sa ngayon. Sa unang Iglesya, hindi iniaasa ang lahat sa mga paring hinubog nang bukod at isinugo sa mga Kristiyanong komunidad mula sa labas. Tulad ng sinabi natin sa mga Gawa 14:23, naghahalal ang komunidad ng Konseho ng Matatanda o presbiteryo na sinang-ayunan ng mga Apostol. Mga “propeta” ang pinaka-iginagalang sa kanila. Ang Kalipunan ng mga Presbiteryo, na siyang may kapangyarihan sa Iglesya, ang nag-diriwang ng Eukaristiya.

iisang katawan kay Kristo at kabahagi natin ang sa isa't isa. ⁶May iba't ibang karisma ang bawat isa ayon sa kaloob na ating tinanggap. Kung pagkapropeta, ito'y upang mangaral ayon sa hinihingi ng paniniwala. ⁷Kung paglilingkod, ito'y upang maglingkod. At kung pagtuturo, upang magturo. ⁸Kung tagapangaral ka, mangaral. Gayundin naman, magbigay nang bukas ang kamay, mamuno nang dibdiban, makiramay nang may galak.

Buhay Kristiyano: pag-ibig

⁹Maging tunay ang pagmamahal. Kasuklaman ninyo ang masama at kumapit sa mabuti.

¹⁰Maging masipag kayo sa inyong pagmamahal-kapatid. Mag-unahan ang isa't isa sa pagbibigay-galang.

¹¹Huwag kayong maging tamad, kundi masakap. Maging masigla sa Espiritu at paglingkuran ang Panginoon.

¹²Ikagalak ang pag-asa; maging matatag sa paghihirap at magpatuloy sa pananalangin.

¹³Makibahagi sa pangangailangan ng mga banal at sikaping patuluyin ang mga bisita.

¹⁴Pagpalain ninyo ang mga umuusig sa inyo. Pagpapala at hindi sumpa. ¹⁵Makigalak sa mga nagagalak, makitangis sa

mga tumatangis. ¹⁶Magdamayan. Huwag mangarap nang mataas, kundi masiyahan sa pangkaraniwan. Huwag magmarunong sa inyong sarili.

¹⁷Huwag ninyong gantihan ang si-numan ng masama para sa masama. Ang maganda sa paningin ng lahat ang isipin ninyo. ¹⁸Hangga't maaari, sikapin ninyong maging payapa sa lahat ng tao. ¹⁹Huwag maghiganti, mga minamahal, bigyang-daan ang galit ng Diyos ayon sa nasusulat: *Akin ang paghihiganti, ako ang magbibigay ng kapalit – wika ng Panginoon.* ²⁰Sa halip, *pakainin mo ang iyong kaaway kung nagugutom, painumin kung nauuhaw. Ang mga ginagawa mong ito ay magiging parang mga nagliliyab na бага sa kanyang ulo.* ²¹Huwag kang palupig sa masama kundi lupigin ng mabuti ang masama.

Pasakop sa may kapangyarihan

13 ¹Pasakop ang bawat isa sa mga may kapangyarihan. Walang kapangyarihan na di galing sa Diyos, at siya ang nagtatag ng mga tungkulin. ²Kaya sumusuway sa balak ng Diyos ang sumusuway sa may kapangyarihan, at naghatid ng sariling kaparusahan.

³Hindi kinatatakutan ng gumagawa ng mabuti ang mga pinuno kundi ng guma-

Talagang pinahahalagahan ng samahan ang kakayahan o kaloob sa bawat isa. At kinikilala rin bilang kaloob o karisma ang mismong pamamahala sa Iglesya. Tingnan ang Ef 4:11 at ang mga komentaryo sa 1 Tim 4:14.

Subalit sa buong daloy ng kasaysayan, kinailangan ng Iglesya na baguhin ang organisasyon nito at patuloy na iangkop ang sarili sa mga pagbabago ng mga estrukturang panlipunan at pagsulong sa kultura.

Magbigay nang bukas ang kamay (8). Pagkatapos ng pagtupad sa mga tungkulin, lumilipat si Pablo sa pag-ibig sa kapwa.

• 9. Bersikulo 9-13: Nagpapahayag ito ng isang programa sa Kristiyanong pamumuhay. Wala ritong mga utos na ukol sa mga panlabas na asal; saloobin at pananaw ang ipinagdidiinan ni Pablo.

Huwag ninyong gantihan ang sinuman ng masama para sa masama (17). Mabigat ang atas na ito ng pagpapatawad na karaniwang binibigkas ni Jesus.

Huwad na karunungan ang nag-uudyok sa atin na gantihan ng masama ang masama, ng kabagsikan ang kabagsikan, ng ngipin sa ngipin... Huwad na karunungan din (16) ang gayahin ang kilos ng alta sosyedad para lamang mapansin, o ang mangarap ng buhay na wala nang problemang pangmateryal, o ang magbigay ng higit na pagpapahalaga sa mga may-kaya, sa mga makapangyarihan o sa mga magaling magsalita.

• **13.1** Sa mundong ginalawan ni Pablo, marami ang bumaling sa relihiyon para maiwasan ang kanilang mga tungkulin sa kani-kanilang mga pamilya at lipunan (basahin ang 2 Tes 3:6-12). Binibigyang-diin ni Pablo ang espirituwal na bahagi ng buhay-Kristiyano ngunit hindi siya sang-ayon sa gayong pag-iwas na taliwas sa lahat ng kanyang natutuhan sa biblia. Kaya igigiit niya ang pagsunod sa mga nanunungkulan sa kalagayan ng isang lipunang ibang-iba sa demokrasya natin ngayon.

Nilapastangan na noon ng mga awtoritaryong

gawa ng masama. Gusto mo bang mamuhay nang walang takot sa may kapangyarihan? Gumawa ka ng mabuti at pararangalan ka nila. ⁴Mga lingkod sila ng Diyos para sa kabutihan. Sa paggawa mo naman ng masama, matakot ka! Hindi bale-wala ang dala niyang tabak. Lingkod din sila ng Diyos sa pagpaparusa sa masama.

⁵Kaya kailangang pasakop, hindi dahil lamang sa parusa, kundi dahil sa konsiyensya. ⁶Ito ang dahilan ng pagbabayad ninyo ng mga buwis. Lingkod din sila ng Diyos sa paniningil ng buwis. ⁷Kaya ibigay ninyo sa lahat ang nararapat: bayad sa dapat bayaran, buwis sa dapat buwisan, pagsunod kung pagsunod o respeto kung respeto.

pamahalaan ang tekstong ito ni Pablo. Sapagkat matapos nilang mapairal ang kanilang batas sa paggamit ng dahas, inaasahan nilang sundin sila ng mga tao na parang mga lehitimong lingkod sila ng Diyos at ng kapakanan ng bayan. At patuloy pa rin itong nilalapastangan ngayon sa maraming lugar – sa mga sinasabing kolonya ng mga imperyalistang bansa, tinitiyak ng mga nasa poder ang pagpapadala ng mga mangangaral na mag-aanyaya sa mga Kristiyano na tumahimik sa harap ng pang-aapi at pambubusabos ng ekonomiya, at ang talatang ito ang kanilang ginagamit para suportahan ang kanilang mensahe. Totoo nga na sa isang dako’y “mga kamay ng Diyos” ang mga nanunungkulan sa bayan. Pero hindi ba’t nasa biblia rin na binibigyang-kapangyarihan din ng diyablo ang mga naglilingkod sa kanya (Lc 4:5-7; Pag 13:1-9; Jn 12:31 at 14:30)?

Nabuhay si Pablo at ang kanyang mga mambabasa sa isang daigdig na halos walang kumukuwestiyon sa pagkalehitimo ng kapangyarihan ng mga Romano. At dahil hindi maaaring magkaroon ng kapayapaan at pangkalahatang kapakanan nang walang kapangyarihan at pagsunod, sinasabi ni Pablo na sa Diyos nagmumula ang pagsunod sa mga nasa poder. Sa pagsasalita niya tungkol sa “mga lumalaban sa mga nasa kapangyarihan,” ang mga naghahangad magpataw ng sarili nilang interes o ng grupong kanilang kinabibilangan ang nasa isip ni Pablo. Isang ugaling palaban sa lipunan ang hindi niya sinasang-ayunan, na siyang malalahad sa 1 P 2:13 at Tit 3:1 nang magsimulang paghinalaan ng mga nasa kapangyarihan ang mga Kristiyano.

Hindi puwedeng gamitin ang mga salitang ito para husgahan ang mga lumalaban o sumasalungat sa mga nasa kapangyarihan bilang pagsunod sa kanilang konsiyensya. Sa anumang pagkakataon, tanging sa Diyos lamang ipinailalim ng Kristiyano ang kanyang konsiyensya. Kapag labag na sa katotohanan at kata-

⁸Huwag kayong magkautang kani-
numan, liban sa pagmamahalan ng isa’t isa. Tumutupad sa Batas ang nagmamahal sa kapwa. ⁹*Mahalin mo ang iyong kapwa gaya ng iyong sarili.* Nasa salitang ito ang buod ng mga kautusan: *Huwag kang makiapid, huwag kang papatay, huwag kang magnakaw, huwag kang magnasa,* at ng iba pa. ¹⁰Hindi na nagkakasala sa kapwa ang may pagmamahal sa kapwa, kaya pagmamahal ang kaganapan ng Batas.

Mga anak sa liwanag

• ¹¹Unawain ninyo ang kasalukuyan: oras na para gumising tayo. Mas malapit pa nga ngayon ang ating kaligtasan kaysa nang magsimula tayong sumampalataya.

rungan ang hinihingi ng mga nasa kapangyarihan, nilalaban ito ng Kristiyano ayon sa paraang sinasabi sa kanya ng kanyang konsiyensya at handa niyang harapin ang anumang parusang ipapataw ng batas ng tao, sukdulang ialay niya ang kanyang buhay. Marami sa mga martir na pinarangangan ngayon ng Iglesya ang hinatulang mamatay bilang mga subersibo at kaaway ng kaayusang panlipunan ng kanilang panahon.

Mga lingkod sila ng Diyos para sa kabutihan (4). Kaya kailangan nating itanong kung nagtataguyod ba ng kabutihan ang mga nasa kapangyarihan. Kung para lamang sa kapakanan ng kakaunti ang mga batas, o kung pinahihintulutan nito ang katiwalian, o mapang-api ito sa mga pobre, hindi naglilingkod sa Diyos ang mga ito: alalahanin natin ang Isaias 5:8; 10:1-3; Amos 5:7-12.

Isang Panginoon lamang ang kinikilala ng sumampalataya. Hindi siya makapapayag na maging mga tunay na panginoon ang ilang malalaking tao na kayang iligpit ang mga sumasalungat sa ganap nilang kapangyarihan.

At pag dating kay Jesus, tumanggi siyang makialam sa pulitika (Mc 12:13-17). Pero hindi rin naman niya pinagbawalan ang mga may gustong pumasok sa larangan ng pulitika. Malaya niyang tinutuligsa o nilalabag kahit na ang pinasagrang mga batas sa sandaling maging mapang-api ang mga ito.

Sa lumipas na dantaon, madalas na ipinaaalaala sa atin ng Iglesya na hindi maipagkakait sa atin ng anumang kapangyarihan ang ating mga karapatan bilang tao, at kailangang maging maingat ang lahat sa paghahalal sa mga manunungkulang maglilingkod para sa pangkalahatang kapakanan. Tungkol sa mga bagay na ito, basahin ang aral ng Iglesya sa *Gaudium et Spes* 73-76.

- 11. *Unawain ninyo ang kasalukuyan: oras na*

¹²Palipas na ang gabi at malapit nang umaraw. Kaya itakwil natin ang mga gawa ng kadiliman at gamitin natin ang mga sandata ng kaliwanagan. ¹³Mabuhay tayo nang marangal na parang nasa liwanag nang walang katakawan at paglalasing, walang kalaswaan at kahalayan, walang pagtatalo at inggitan. ¹⁴Kundi ibihis ninyo ang Panginoong Jesucristo at huwag kayong sumunod sa hilig ng laman at sa mga pagnanasa nito.

Ang mahina at ang malakas

14 • ¹Tanggapin ninyo ang nalalabuan pa sa kanyang pananampalataya. Huwag magtalu-talo tungkol sa mga kuru-kuro. ²May kumbinsido na puwede siyang kumain ng kahit ano. Nagdadalang-isip naman ang iba, at gulay lamang ang kinakain. ³Huwag hamakin ng kumakain ang hindi kumakain, at huwag namang pulaan ng hindi kumakain ang kumakain: tinanggap na nga siya ng Panginoon. ⁴Sino ka para hatulan ang utusan ng iba. Maging matatag man siya o mabuwal, problema na iyon ng kanyang Panginoon. Ngunit tatayo pa rin siya sapagkat kaya siyang patayuin ng Panginoon.

⁵May naniniwala na may araw na mas kapaki-pakinabang; para naman sa iba'y walang kaibahan ang mga araw. Sundin ng bawat isa ang kanyang palagay. ⁶Para sa Panginoon nagpapahalaga ang nagpa-

pahalaga sa mga araw, at para rin sa Panginoon kumakain ang kumakain, at nagpapasalamat siya sa Diyos. Para rin sa Panginoon hindi kumakain ang hindi kumakain at nagpapasalamat siya sa Diyos.

⁷Walang sinuman sa atin ang nabubuhay para sa sarili, at wala ring namamatay para sa sarili. ⁸Nabubuhay ba tayo? Nabubuhay tayo para sa Panginoon. Namamatay ba tayo? Namamatay tayo para sa Panginoon. ⁹Para maghari sa mga patay at buhay – ito nga ang dahilan kaya kinakailangang mamatay at mabuhay si Kristo.

¹⁰Kaya huwag hatulan ang iyong kapatid; at ikaw, huwag mong pulaan ang iyong kapatid. Sabay-sabay nga tayong haharap na lahat sa hukuman ng Diyos ayon sa nasusulat: ¹¹*Buhay ako, sabi ng Panginoon; sa harap ko luluhod ang lahat, at magpupuri sa Diyos ang lahat ng dila.* ¹²Kaya papapanagutin ng Diyos ang bawat isa sa atin para sa kanyang sarili.

¹³Huwag na nating siyasatin ang isa't isa; magsiyasat tayo kung paano tayo di maglalagay ng katitisan at ikadadapa ng ating kapatid. ¹⁴Alam ko at kumbinsido ako sa Panginoong Jesus, na walang bagay na likas na marumi. Marumi lamang ito para sa naniniwala na marumi nga. ¹⁵Pero, kung pinasasama mo ang loob ng kapatid mo sa iyong pagkain, hindi ka na nabubuhay ayon sa pagma-

para gumising. Pagkatapos ipaalala ang mga tungkulin ng Kristiyano sa daigdig na ito, agad siyang bumabalik sa kabilang direksyon: mag-ingat at baka mapalagay ang loob sa mundong ito. Sapagkat ang pagdating ni Kristo ang laging hinihintay ng Kristiyano.

Sa unang tatlung taon ng Iglesia, hinihintay ng lahat ang nalalapit na pagbabalik ni Jesus. Nang makita nilang tatagal pa ang kasaysayan, ang huling hantungan ng bawat isa ang kanilang pinagtuunan ng pansin: dito nila makakatagpo ni Kristo. Sa kasalukuyang dantaon, napag-alaman nating may hahantungan ang kasaysayan at hindi pala ang huling oras lamang natin ang dapat nating paghandaan kundi kailangan din tayong gumawa para sa pag-eebanghelyo sa daigdig. Ang Ebanghelyo ang lakas na

naghahatid sa kabuuan ng kasaysayan ng tao sa kahustuhang-gulang – tuwiran man o hindi. Sa banal at responsable nating pamumuhay, inaapura natin ang pagdating ng kaharian ng Diyos (2 P 3:12).

• **14.1** Iba nga kayang talaga ang mga tao noong panahon ni Pablo kaysa atin ngayon? Matapos nilang marinig ang kanyang paalala tungkol sa mga dakilang katotohanan, mapagagaan kaya nila ang bigat at hirap ng pamumuhay sa komunidad?

Tanggapin ninyo ang mga nalalabuan pa sa kanilang pananampalataya. Mga dayuhan ang marami sa mga Kristiyano sa Roma. Sa ibang kultura at relihiyon sila galing, Judio man o Griyego, at hindi pa nila lubusang tinatalikuran ang matatanda nilang kaugalian. Kung may espesyal na karneng gusto ang

mahal. Namatay si Kristo para sa kanya kaya huwag mo siyang ipahamak sa iyong pagkain. ¹⁶Huwag ka sanang mapulaan sa mabuting nasa iyo.

¹⁷Hindi nga tungkol sa pagkain at inumin ang kaharian ng Diyos, kundi kabanalan at kapayapaan at kaligayahan sa Espiritu Santo. ¹⁸Kalugod-lugod sa Diyos at pinahalalagan ng mga tao ang naglilingkod nang ganito kay Kristo. ¹⁹Kaya magtrabaho tayo para sa kapayapaan at para sa sama-sama nating paglago.

²⁰Huwag mong sirain dahil sa pagkain ang gawa ng Diyos. Malinis nga ang lahat ng pagkain, ngunit mali ang kumain ng anumang kung ito'y ikatitidod ng iba.

²¹Mas mabuti ang huwag kumain ng karne o uminom ng alak o kahit anumang ikatitidod ng kapatid.

²²Sa Diyos mo na lamang ipaalam ang iyong paniniwala tungkol dito; mapalad ang hindi hinahatulan ng sariling konsiyensya sa pagsunod sa kanyang paniniwala. ²³Ngunit may kasalanan ang kumakain nang may alinlangan, sapagkat hindi ito hatid ng paniniwala. Kasalanan nga ang lahat ng ito na di hatid ng paniniwala.

15 ¹Dapat pasanin ng malalakas ang mga kahinaan ng mahihina; huwag nating bigyang-lugod ang sarili. ²Bigyang-lugod ng bawat isa sa atin ang kanyang kapwa at gawin ang mabuti na magpapatatag sa kanya. ³Hindi nga

binigyang-lugod ni Kristo ang sarili, kundi nasusulat: *Bumagsak sa akin ang mga pag-insulto ng mga umiinsulto sa iyo.* ⁴At para sa atin din sinulat ang lahat ng nasulat noong una upang sa ating tiyaga at sa kaaliwang dulot ng mga Kasulatan ay magpatuloy tayo sa pag-asa. ⁵Galing sa Diyos ang tiyaga at kaaliwan; bigyan nawa niya kayo ng pagkakaisa bilang mga Kristiyano. ⁶At luwalhatiin ninyo sa iisang puso at bibig ang Diyos at Ama ng ating Panginoong Jesucristo.

⁷Kaya tanggapin ninyo ang isa't isa gaya ng pagtanggap sa inyo ni Kristo para sa kaluwalhatian ng Diyos. ⁸Masasabi ko nga: dumating si Kristo bilang lingkod ng bayang Judio para tuparin ang mga ipinangako sa kanilang mga ninuno dahil matapat ang Diyos. ⁹Ngunit dapat ding luwalhatiin ng ibang mga bansa ang Diyos dahil sa kanyang awa, gaya ng sinasabi sa Kasulatan: *Dahil dito kita ipagbubunyi sa mga bansang pagano at aawit ako sa iyong pangalan.* ¹⁰At isa pa'y: *Magalak kayo, mga bansa, kasama ng kanyang bayan.* ¹¹At awitan ninyo ang Panginoon, *lahat ng bansa, at purihin siya ng lahat ng bayan.* ¹²At sinasabi rin ni Isaias: *Mananariwa ang ugat ni Jese, at mamumuno siya sa mga bansa. Sa kanya mananalig ang mga bansa.*

¹³Ipagkaloob nawa sa inyo ng Diyos ng pag-asa ang pagsampalataya at punuin kayo ng kagalakan at kapayapaan, at sumagana ang inyong pag-asa sa bisa ng Espiritu Santo.

mga Judio, lalo namang paguguluhin ang problema ng mga kumakain lamang ng gulay. Kung may araw ng pahinga ang mga Judio, may kanilang araw naman ang iba para sa "pag-aayuno" at may mga malas na araw pa. Sa umpisa'y magalang ang mga tao sa isa't isa pero dahil sa kayabangan, madali silang nagkainisan "sa diwa ng pananampalataya."

Ipinaaalala sa atin ni Pablo ang itinuro ni Jesus (Mc 7:19): walang anumang pagkain o inuming ipinagbabawal.

Ngunit ayaw ni Pablo na makipagtalos sa mga bagay na ito. *Huwag magtalo sa mga kuru-kuro.* Kailangang igalang ng sinumang nakalampas na sa

karaniwang paghuhusga sa kapwa ang konsiyensya ng iba. Isakripisyo ng bawat isa ang sarili niyang ginhawa para sa kabutihan ng iba kung ito ang kinakailangan. Ganito ring mga problema ang nararanasan sa samasamang pamumuhay ng mga Kristiyanong mula sa iba't ibang kultura, lahi o ng mga grupong pampulitika. Isa itong pagkakataon para magpakita sila ng paggalang sa isa't isa. *Kasalanan nga ang lahat ng ito na di hatid ng paninindigan* (23). Mahalagang pahayag ito sa kalayaan ng konsiyensya, at madalas nga siguro itong nalilimutan. Ngunit ipinaaalala sa atin mismo ni Santo Tomas Aquinas na walang batas o awtoridad sa relihiyon ang dapat sundin nang labag

May responsabilidad si Pablosa mga Kristiyanosa Roma

• ¹⁴ Para sa akin, mga kapatid, natitiyak ko na kayo'y mabubuting-loob at puno ng karunungan para pagpaalalahanan. ¹⁵ Gayunman, pinangahasan kong maging prangka sa ilang bahagi ng aking sulat upang ipaalala sa inyo ang alam na ninyo. Sa kaloob nga ng Diyos ako hinirang ¹⁶ upang maging katiwala ni Kristo Jesus para sa mga bansang pagano. At naging pari ako ng Ebanghelyo ng Diyos upang ang mga pagano'y maging banal na hain sa Espiritu Santo at maging kalugud-lugod sila sa Diyos.

¹⁷ Kaya kaluwalhatian ko kay Jesu-cristo ang paglilingkod ko sa Diyos. ¹⁸ Ngunit hindi ako mangangahas mag-sabi ng anuman liban sa ginawa ni Kristo sa pamamagitan ko para sumampalataya ang mga pagano – ang mga ginawa ko sa salita at sa gawa, ¹⁹ sa bisa ng mga tanda at mga himala, sa bisa ng Espiritu. Mula sa Jerusalem at sa lahat ng dako hanggang Iliria, pinalaganap ko ang Ebanghelyo ni Kristo.

²⁰ Ngunit pinag-ingatan ko ring huwag mag-ebanghelyo kung saan kilala na ang ngalan ni Kristo, at huwag magtayo sa pundasyon ng iba. ²¹ Nasusulat nga na:

sa ating konsiyensya. Kayat malaking responsabilidad ang magkaroon tayo ng mabuting panukat sa pamamagitan ng pagbabasa, pakikipag-usap, pagbasa sa biblia, pagkaalam na gumagawa ang Espiritu sa lahat ng buhay ng Iglesya.

• **15.14** Dito natin makikita ang pagkamaginoon ni Pablo. May kapangyarihan siya bilang apostol ni Kristo at kaya niyang lumutas ng mga problema ng Iglesya sa Roma. Subalit kahit may dapat siyang ituro sa kanila, talagang iniingatan niyang huwag lumikha ng pagkakahati-hati o pagpapagalingan; iginagalang din niya ang mga nagtatag o mga namumuno ng Romanong komunidad.

Bilang pari ni Kristo Jesus (16). Iba ang kahulugan ng salitang ito sa pakahulugan natin ngayon. Hindi ginamit ng mga unang Kristiyano ang salitang “pari” bilang pantukoy sa kanilang mga lingkod, upang hindi sila ipagkamali sa mga Judio o paganong ministro na nag-aalay ng biktima sa Diyos. Ngunit dito, inihahambing ni Pablo ang kanyang sarili sa

Makikita siya ng mga di-nakabalita sa kanya, at mauunawaan ng mga di-nakarinig.

Tulong sa mga Kristiyano sa Jerusalem

• ²² Ang gawain kong ito ang malimit maging hadlang sa pagpunta sa inyo. ²³ Pero ngayong wala na akong gawain sa mga rehiyong ito, at dahil matagal na panahon ko nang pinananabikang makita kayo, ²⁴ dadaan ako riyang pagpunta ko sa Espanya. Inaasahan kong makita kayo sa pagdaan ko at tutulungan ninyo akong magpatuloy matapos masiyahan sa inyo ang aking kalooban.

²⁵ Ang pagtulong naman sa mga banal ang dahilan ng pagpunta ko ngayon sa Jerusalem. ²⁶ Ginusto nga ng mga taga-Macedonia at Acaya na mangolekta para sa mga dukhang banal sa Jerusalem. Ginusto nila at talaga ngang may-utang sila. ²⁷ Sa espirituwal na yaman nga ng mga Judio nakibahagi ang mga di Judio kaya nararapat na tulungan nila ang mga Judio sa materyal na yaman nila. ²⁸ At pagkadala ko at pagkabisay ng kolektang ito sa kanila, pupunta ako sa Espanya sa tulong ninyo. ²⁹ Natitiyak kong darating ako sa inyong taglay ang mga pagpapala ni Kristo.

kanila. Hindi mga susunuging handog ang inilalahad niya sa Diyos; sa halip, *inilalahad niya ang mga pagano* at ipinagkakasundo sila sa Diyos. Ito ang bago at espirituwal na pagsamba (12:1) na iniaalay ng mga apostol sa Diyos.

May panganib ngayon ng pagbibigay ng sobrang pansin sa magagarang liturhiya, nakakalimutan tuloy ang mas mahirap at kalimita'y minamasamang gawaing pagkasunduin ang mga taong malaya at alam ang kanilang dangal bilang tao. Sila lamang na nagtalaga ng kanilang sarili sa ganitong pag-eebanghelyo ang tunay na makapagdiriwang ng Eukaristiya.

• **22.** Pagpunta sa mas malayo pa sa Roma na pinakasentro ng daigdig noon ang paglalakbay pa-Espanya. Makikita natin dito kung gaano kasigasig si Pablo sa pagbubuo ng mga bagong pamayanan sa lahat ng lugar, nang hindi hinihintay na maging perpekto ang mga nauna niyang itinayo. Hindi mas malayo pa sa Roma o sa ibayong-dagat ang misyon

³⁰Ipinakikiusap ko sa inyo alang-alang sa ating Panginoong Jesucristo at sa pagmamahal ng Espiritu, na samahan ako sa laban, ³¹sa pananalangin ninyo para sa akin sa Diyos, at tulungan akong maligtas sa mga di sumampalatayang nasa Judea, ³²at maging kalugud-lugod din sa mga kapatid na nasa Jerusalem ang aking paglilingkod. ³³Kung magkagayo'y maglalakbay akong masaya papunta sa inyo at magpapahingang kasama ninyo, kung may awa ng Diyos. ³⁴Sumainyong lahat ang Diyos ng kapayapaan. Amen.

Pagbati

16 ¹Inihahabilin ko sa inyo si Febe na ating kapatid na babae, diyakonesa sa Iglesia ng Cencreas. ²Tanggapin ninyo siya sa Panginoon sa paraang marapat sa mga banal. Tulungan ninyo siya sa lahat ng pangangailangan niya sapagkat marami siyang tinulungan, pati na ako.

³Kumusta kina Prisca at Aguila na mga katulong ko kay Kristo Jesus. ⁴Isinuong nila sa panganib ang kanilang buhay alang-alang sa akin. Nagpapasalamat ako sa kanila pati ang lahat ng Iglesia ng mga bansang pagano. ⁵Kumusta rin sa Iglasyang natitipon sa kanilang bahay.

Kumusta kay Epeneto na aking mahal, na siyang naging unang Kristiyano sa Asia. ⁶Kumusta kay Maria na nagtrabaho nang lubos para sa inyo. ⁷Kumusta kina Andronico at Junias na mga kamag-anak ko at kapwa-bilanggo noon. Mga kilalang

apostol sila na naunang maging mga Kristiyano kaysa akin.

⁸Kumusta kay Ampliato na aking mahal sa Panginoon. ⁹Kumusta kay Urbano na aking katulong kay Kristo, at kay Eutiquis na aking mahal. ¹⁰Kumusta kay Apeles na matapat kay Kristo. Kumusta sa mga kasambahay ni Aristobulo. ¹¹Kumusta sa kamag-anak kong si Herodion. Kumusta sa mga Kristiyanong kasambahay ni Narciso. ¹²Kumusta kina Trifena at Trifosa na nagtatrabaho alang-alang sa Panginoon. Kumusta kay Persida na mahal ko, na nagtrabaho nang lubos alang-alang sa Panginoon. ¹³Kumusta kay Rufo na hini-rang ng Panginoon at sa kanyang ina na itinuring kong ina rin. ¹⁴Kumusta kina Asincrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas at sa mga kapatid na kasama nila. ¹⁵Kumusta kina Filologo at Julia, kay Nereo at sa kanyang kapatid na babaeng si Olimpias at sa lahat ng banal na kasama nila. ¹⁶Magbatian kayo sa banal na halik. Kinukumusta kayo ng lahat ng Iglasya ni Kristo.

Isang babala

• ¹⁷Isinasamo ko sa inyo, mga kapatid, na mag-ingat kayo sa mga gumagawa ng mga pagkakawatak-watak at iskandalo sa pangangaral sa inyo ng mga bagay na taliwas sa inyong natutuhan. Iwasan ninyo sila. ¹⁸Hindi si Kristo ang pinaglilingkuran nila kundi ang sariling tiyan, at dinadaya ang mga walang-malay sa kanilang magaganda at relihiyosong pananalita.

ngayon: ang nasa “kabilang-ibayo” ng isang magandang kapaligiran kung saan palagay ang ating loob ang kailangang tingnan ng bawat pamayanang Kristiyano. At saka lamang marahil natin madidiskubre ang milyun-milyon pang nabubuhay na malapit pala sa atin pero “napakalayo” rin naman.

Pagtulong sa mga banal ang dahilan ng pagpunta ko sa Jerusalem (25). Nabigo ang pagtatangka ng komunidad ng mga banal sa Jerusalem na magkaroon ng sama-samang pagmamay-ari ng kanilang mga ari-arian (Gawa 2:44). Kaya nag-organisa si Pablo ng isang koleksyon para sa kanila sa lahat ng mga Griye-

gong komunidad; umaasa siya na makatutulong ang pagkakapatirang ito sa pagpapatatag ng ugnayan ng mga Judio at Griyegong Kristiyano.

Madalas hindi maiwasan ang mga salungatan sa Iglesia dahil iba't ibang kultura o panlipunang kalagayan ng tao. Napakadalas, mahirap talaga kahit ang mag-usap. Sa ganyang pagkakataon, napagkaka-sundo lamang ang mga puso sa paglilingkod ng pag-ibig kung saan hindi makakamit ang pag-uunawaan ng mga isip.

• **16.17** *Mga kapatid, mag-ingat kayo (17).* Wa-

¹⁹ Alam ng lahat na masunurin kayo, at ikinagagalak ko ito ngunit gusto kong maging matalino kayo para sa mabuti at may paninindigan sa harap ng masama.

²⁰ Malapit nang durugin ng Diyos ng kapayapaan si Satanas sa ilalim ng inyong mga paa. Sumainyo ang grasya ng ating Panginoong Jesucristo.

²¹ Kinukumusta kayo ni Timoteo na aking katulong, gayon din nina Lucio, Jason at Sosipatro, na mga kamag-anak ko.

²² Akong si Tercio ang tagasulat ng liham na ito at kinukumusta ko kayo sa Panginoon.

²³ Kinukumusta kayo ni Gayo na nagpatuloy sa akin at sa buong Iglesya.

²⁴ Kinukumusta kayo ni Erasto na ingat-yaman ng lunsod, at ni Cuarto na aming kapatid.

²⁵ Luwalhati sa kanya na magpapatatag sa inyo sa Ebanghelyong ipinangangaral ko at sa pagpapahayag ni Jesucristo.

Ibinubunyag na ngayon ang mahiwagang balak na nalihim sa loob ng matagal na panahon.

²⁶ Itinakda ng Walang-hanggang Diyos na ipaliwanag ito ngayon sa pamamagitan ng mga sinulat ng mga Propeta, at dapat sumunod ang mga bansa sa ipinahahayag na pananampalataya.

²⁷ Luwalhatiin magpakailanman ang Diyos na Siyang tanging marunong sa pamamagitan ni Jesucristo. Amen.

lang sulat si Pablo na walang ganitong babala laban sa pagkakawatak-watak at laban sa mga nagtuturo ng "ibang Ebanghelyo." Ang doktrina ng Iglesya ang siyang doktrina ng mga apostol, na mga saksi ni Jesus. May herarkiya rito, ibig sabihin, isang awtoridad na itinatag sa legal na paraan; at iniuutos ni

Pablo ang pagtalima sa mga bagay na ukol sa paniniwala.

Ang huling pangungusap ay isang panalangin ng pagpapasalamat. Tulad ito ng ibang mas mahabang panalangin na ginamit niyang pambungad sa kanyang sulat sa mga taga-Efeso.